

Vadare i Svartsjö dämme efter markbearbetningen

Kjell Häggvik

Vadarna har funnit en bra rastlokal på den markbearbetade ytan söder om utsiktsplattformen vid Svartsjö dämme. Nedan redovisas hur vadarpopulationen svarat på denna markberedning med vad vi observerat under 2015. Vadarnas uppträdande men också skådarbesöken har varit de talrikaste på många år.

Vadaråret 2015 vid Svartsjöviken

Förra hösten markbearbetades södra delen av Svartsjö dämme och stranden av Svartsjöviken söder om tornet för att få bort högvuxen vegeta- tion i de delar nötkreaturen inte vill gå ut och äta. Resultatet i Dämmet blev både bra och dåligt.

Svartsjö dämme med vallar (ljusgrön linje). Hösten 2014 markbearbetade partier har fått avvikande blå färg. Utsiktsplattformen markerad med stjärna. (Bild från Google.)

Tack vare den regniga sommaren har Mälaren och därmed Dämmet periodvis haft högre vattenstånd än normalt. Markbearbetning fick därför till följd att området närmast norr om Svartsjövägen fick mindre vegetation och därmed fler besök av vadare. I övriga Dämmet syns inget spår av maskinens arbete efter sommaren. Vegetationen har kommit tillbaka helt och hållet. På en stor del av ytan växer ett kompakt bestånd av kaveldun som indikerar rik tillgång på näring. Den stora vadarförekomsten har glatt alla ornitologer, men åtgärden har varit relativt dyr i förhållande till effekten. På senhösten 2015 gick ett 25-tal ungdjur av rasen Hereford i området, tyvärr dock bara på de delar som är fast mark. Dessa djur är för stora och tunga för att vada ut och beta i de sankta delarna av området.

För 2015 års resultat av fågelobservationer gav bearbetningen dock oss ett gott resultat med fler arter och individer än tidigare.

Södra området i Svartsjö dämme som, i artportalen benämnd Svartsjö mad, skådas bäst från en vall som går mellan maden och vägen, norr om vassen. Vadarna vistas normalt över hela ytan. Dock är det mycket svårt att komma ut på brinken utan att fåglarna flyger en bit bort. Därför ses ofta vadarna en bit bort i gräset. Om man går till maden från Svartsjö slott måste man passera en smal bro över Svartsjö kanal innan man kommer till en grind i vassbältet.

Södra delen av Svartsjö dämma i oktober. Vyn är från vägen söder om maden.

Svartsjö dämma från fågeltornet i oktober. Vadarna vistas huvudsakligen i vattenlinjen närmast tornet. Tidigare, på året innan växtligheten skjutit fart är en större yta mellan gräset och vattnet lämplig för dem.

Vadarpopulationen 2015

Analysen som redovisas nedan bygger på data från Artportalen. Fokus är på antal arter, individer och historik under året såväl som jämförelse med tidigare år. För att undvika att fåglarna dubbelräknas så har maxantalet av en art för en tidperiod utnyttjats, t.ex. per vecka. Genom att använda vecka som period så undviks variationen mellan helg och vardag.

Vanligaste vadararterna under 2015 framgår av figur 1. År 2011 var det 218 aktiva observatörer som besökte Svartsjö dämma (figur 2). De flesta av dessa var mest intresserade av stäppvipan som då var på besök. 173 av dessa besökare har bara rapporterat denna enda gång. Vi kan därför no-

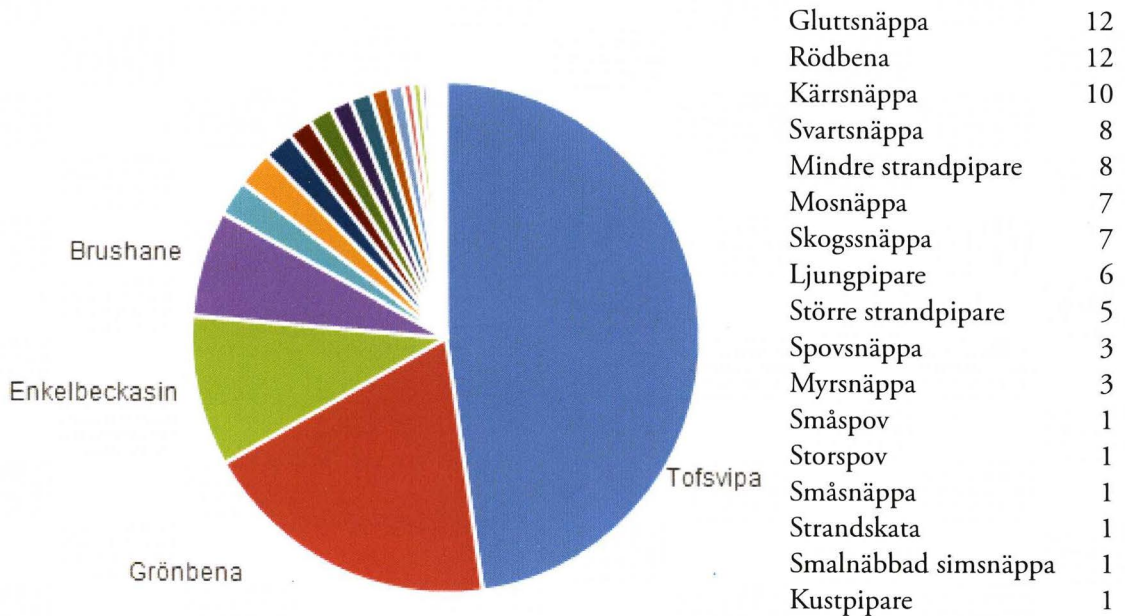
tera att vi har en fortsatt uppgång av antalet arter samtidigt som en vikande trend av färre besökare vänts till det största antal observatörer sedan 2011.

Myrsnäppan är en sådan spännande vadarart som för en medelvan ornitolog kräver att fågelguiden är tillhanda alternativt att medobservatören är duktig. Ett fotografi att studera i efterhand hjälper till.

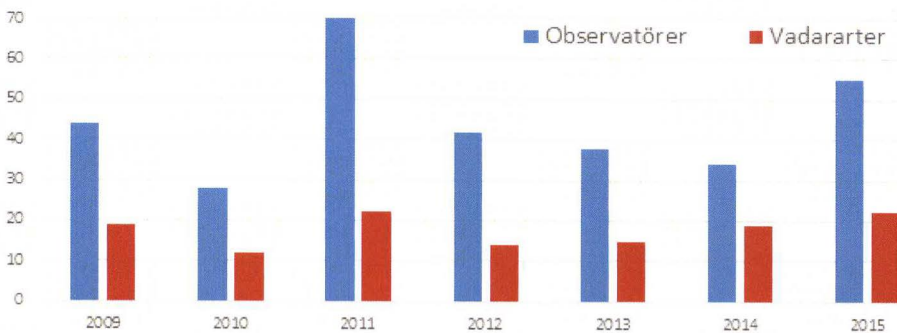
För egen del cirkulerade alla osäkra frågor i huvudet. Många känner säkert igen sig:

Ja men, är det inte den? Har den band på huvudet? Blädder, blädder!

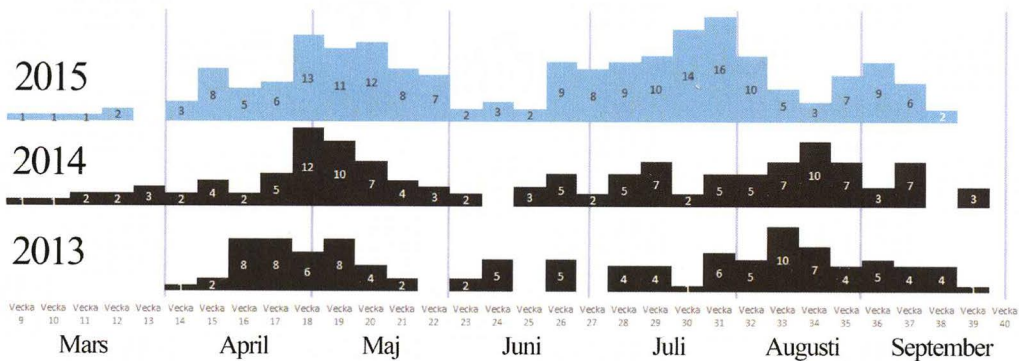
Hur ser bröstet ut? Vart tog den vägen? Vilken färg på benen?

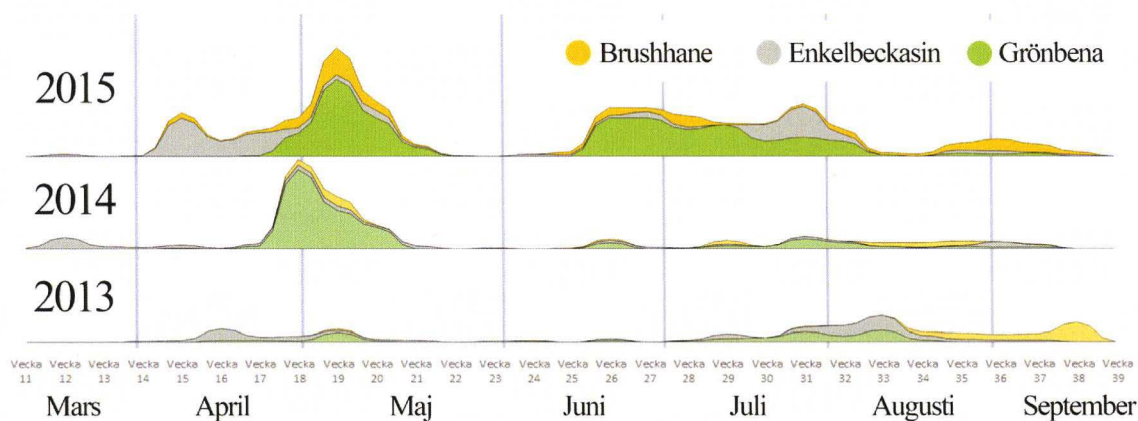
Figur 1. Mer än 80 % av antalet fåglar under året var antingen tofsvipa (maximum var 250 st), grönbena (100 st), enkelbeckasin (50 st) och brushane (35 st). Antal för övriga arter redovisas också i rutan intill.

Figur 2 Antal observatörer och antal arter vadare vid Svartsjö dämme

Antal vadararter per vecka från mars till september. Åren 2009–2012 är liknande som åren 2013–2014.

Antal individer av de vanligaste vadarna förutom tofsvipa från mars till september. 2009–2012 liknar 2013–2014.

Med reservation för icke regelbunden rapportering, eventuell väderpåverkan samt ett ökat antal rapportörer så kan följande utläsas av diagrammet. Under 2015 har vadare rapporterats under hela säsongen utan avbrott till skillnad från tidigare år. Det ger intäkt för slutsatsen att Dämnet och maden under året varit en starkare vadarmagnet än tidigare.

Antalet arter har generellt sett varit högre än tidigare år under säsongen.

- Man kan se hur vår- respektive höststräcket varierat i historiken.

Tofsvipan är en vadare som rastar både på åkermark och i madområdet. Eftersom Artportalen inte rimligtvis åtskiljer dessa områden för Svartsjö dämme är tofsvipan exkluderad i ovanstående illustration. För de tre i övrigt talrikaste vadarna är analysen baserad på max antal rapporterade individer per vecka för de senaste 7 åren. Med reservation liknande tidigare så ger även antalsanalysen stöd för att tillgången på vadare 2015 varit mest omfattande i tid och volym.

Slutord

Totalt har 34 arter av vadare blivit funna på Ekerö. Under 2015 har det observerats 27 arter.

Arter som inte återkommit i år är Dammsnäppa, Fjällpipare, Kustsnäppa, Roskarl, Skärfläcka, Stäppvipa och Tuvsnäppa.

Förutom nämnda arter för Svartsjö har 5 arter till observerats på Ekerö under 2015. Det är Dubbelbeckasin (Svartsjöviken), Dvärgbeckasin (Svartsjöviken), Morkulla (flera platser dock inte liknande Dämnet), Myrspov (sträckande) och Rödspov (Svartsjöviken).

Arter som observerats i våra grannlandskap är Sandlöpare, Skärnsnäppa, Stytlöpare, Större beckasinsnäppa och Tereksnäppa. En del av dessa skulle kunna ses på Mälärörna. Se även tidigare artiklar i årsskriften.

2015 var ett bra år för vadarskådare. Vad väntar oss 2016?

Referenser

Artportalen. <https://www.artportalen.se/>
 Fåglar på Mälärörna åren 2000–2014.
 Svensson, L., Mullarney, K. & Zetterström, D.
 2009. Fågelguiden. Trento.

Foto Kjell Häggvik

Den vackra svartsnäppan.

Två av våra vanligaste vadararter samsas i Svartsjö.

Foto Kjell Häggvik

Foto Kjell Häggvik

Grönbenan med myrsnäppan till höger.